

ŽILINSKÁ UNIVERZITA V ŽILINE
Fakulta prevádzky a ekonomiky
dopravy a spojov

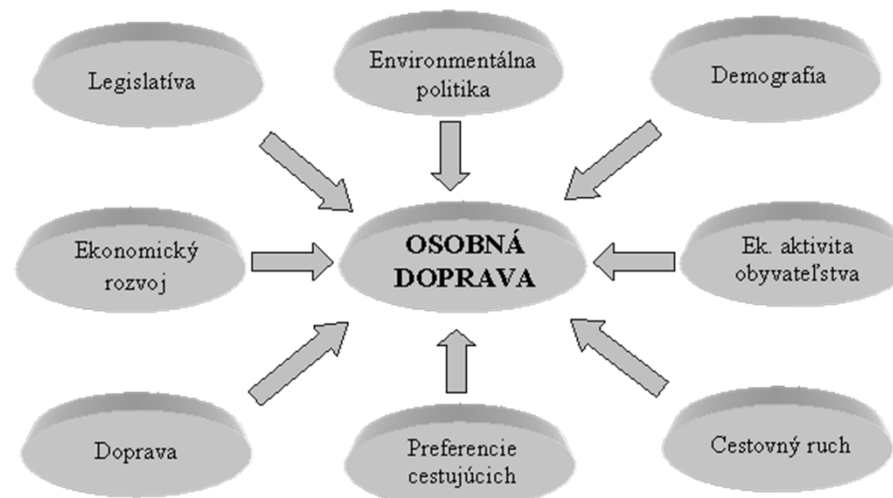
Prieskumy v doprave – teoretické prístupy

Anna Dolinayová

Úvod

Prieskumy v doprave:

- K dispozícii – rôzne databázy
- Big data
- Data od dopravných spoločností

- Potrebujeme prieskumy?

Prieskumy v doprave – prečo?

- Národné dopravné modely
- Územný generel dopravy (kraj, mesto)

Infraštruktúra:

- CD – mýto, automatické sčítače dopravy
- ŽD – intenzita zaťaženia traťových úsekov (MI)

Dopravné prostriedky:

- CD - presné dáta
- ŽD - ?
- IDS - nevyhnutnosť

- Problém – dáta kvalitatívneho charakteru

- Dopravné prieskumy – nevyhnutný podklad pre rozhodovanie a riadenie

Krátkodobé prieskumy – pozemné komunikácie (celoštátne sčítanie)

Dni:

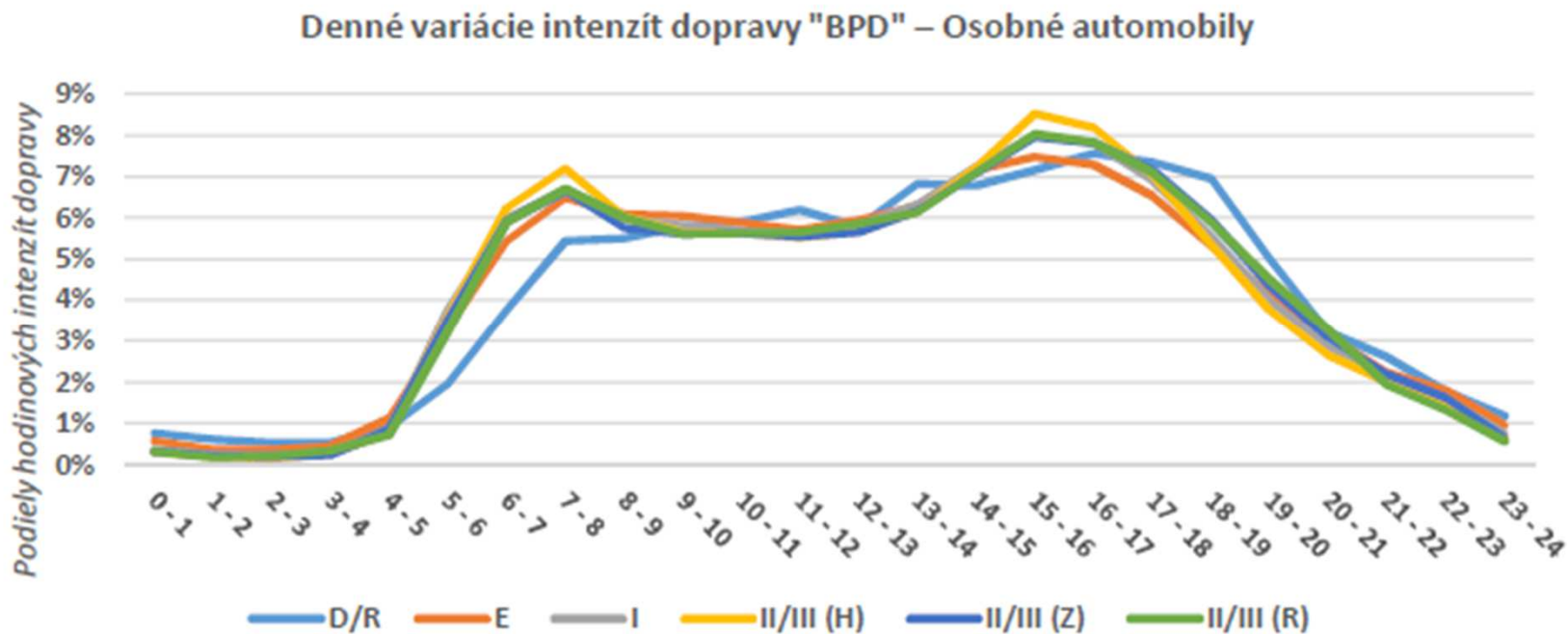
- bežný pracovný deň (utorok-streda-štvrtok)
- piatok
- nedeľa

Čas:

- 7:00 – 11:00 (bežný pracovný deň)
- 13:00 – 17:00 (bežný pracovný deň)
- 14:00 – 18:00 (piatok)
- 16:00 – 20:00 (nedeľa)

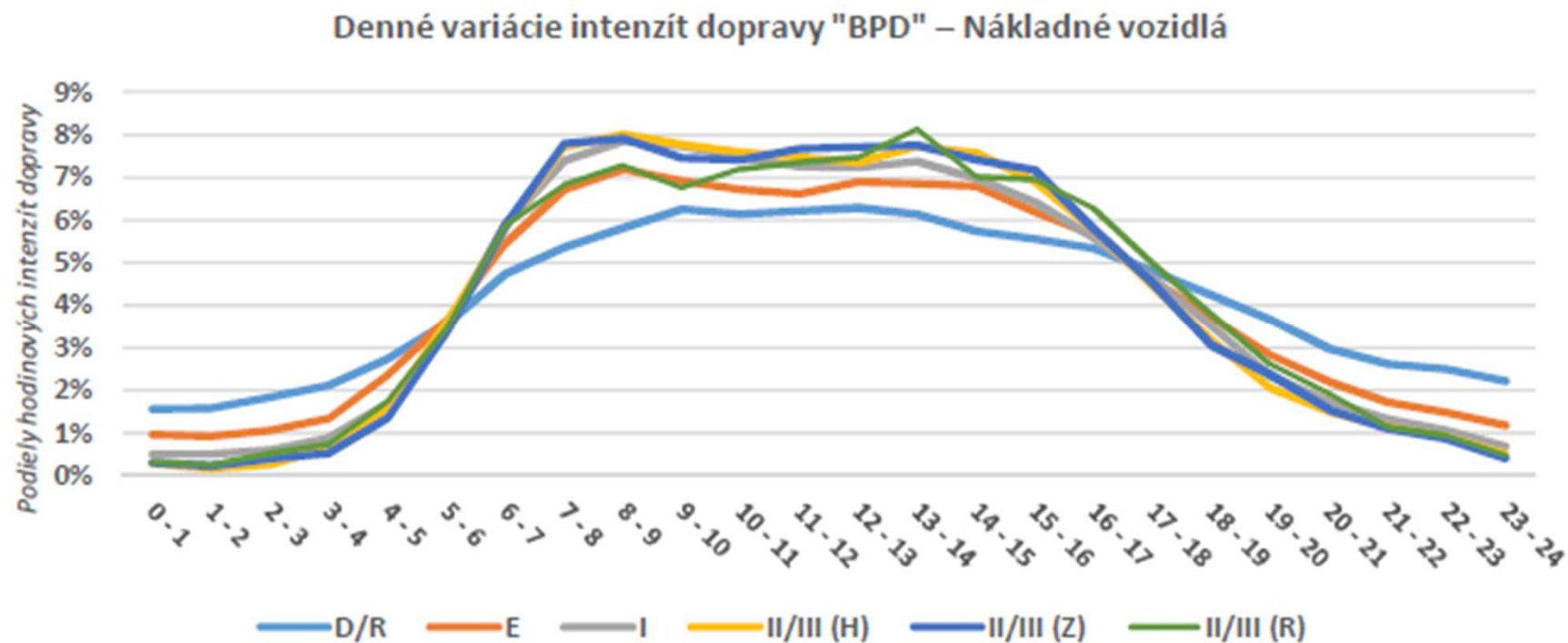
Prepočet – na základe prepočtových koeficientov (variácia intenzít dopravy)

Variácie intenzít dopravy

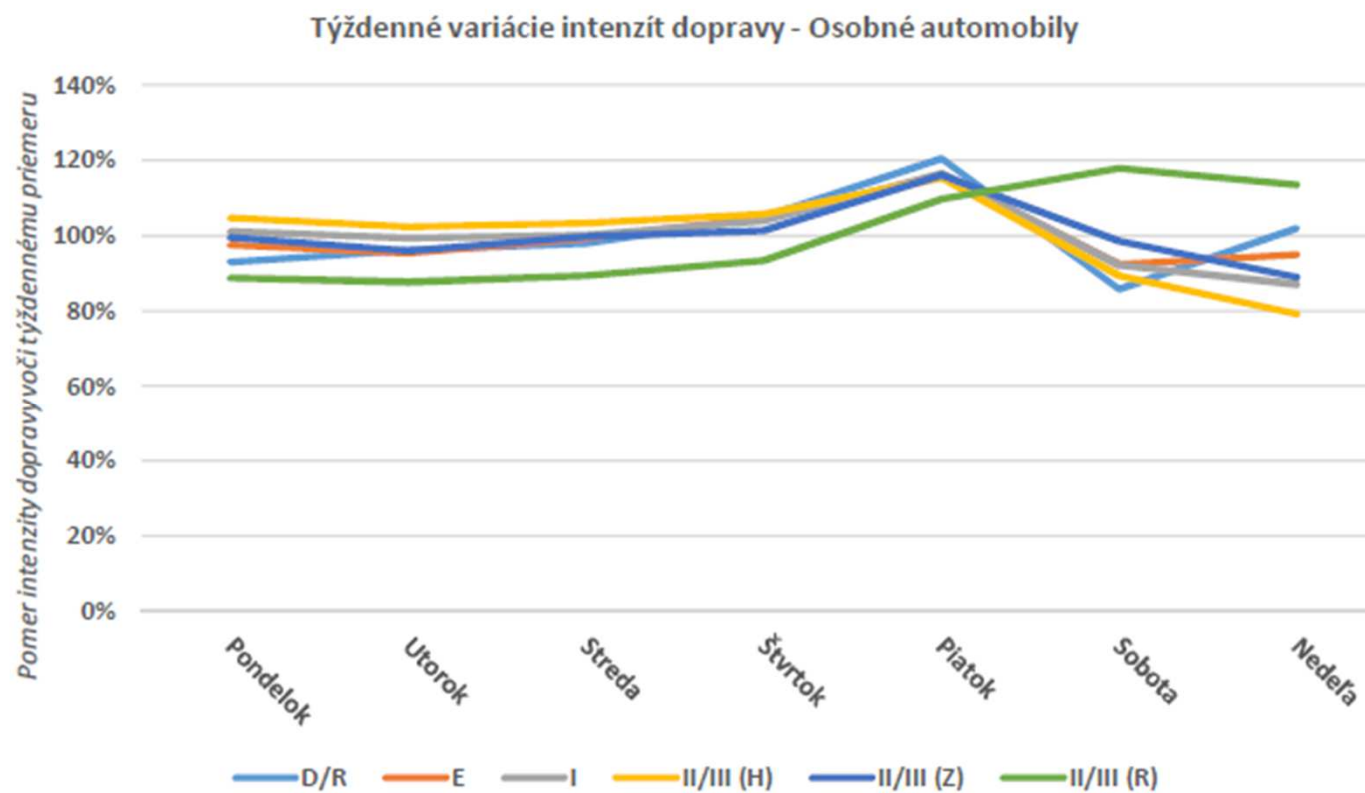
SSC, Aktualizácia variácií intenzít dopravy na cestnej sieti, Záverečná správa, 2020

Variácie intenzít dopravy

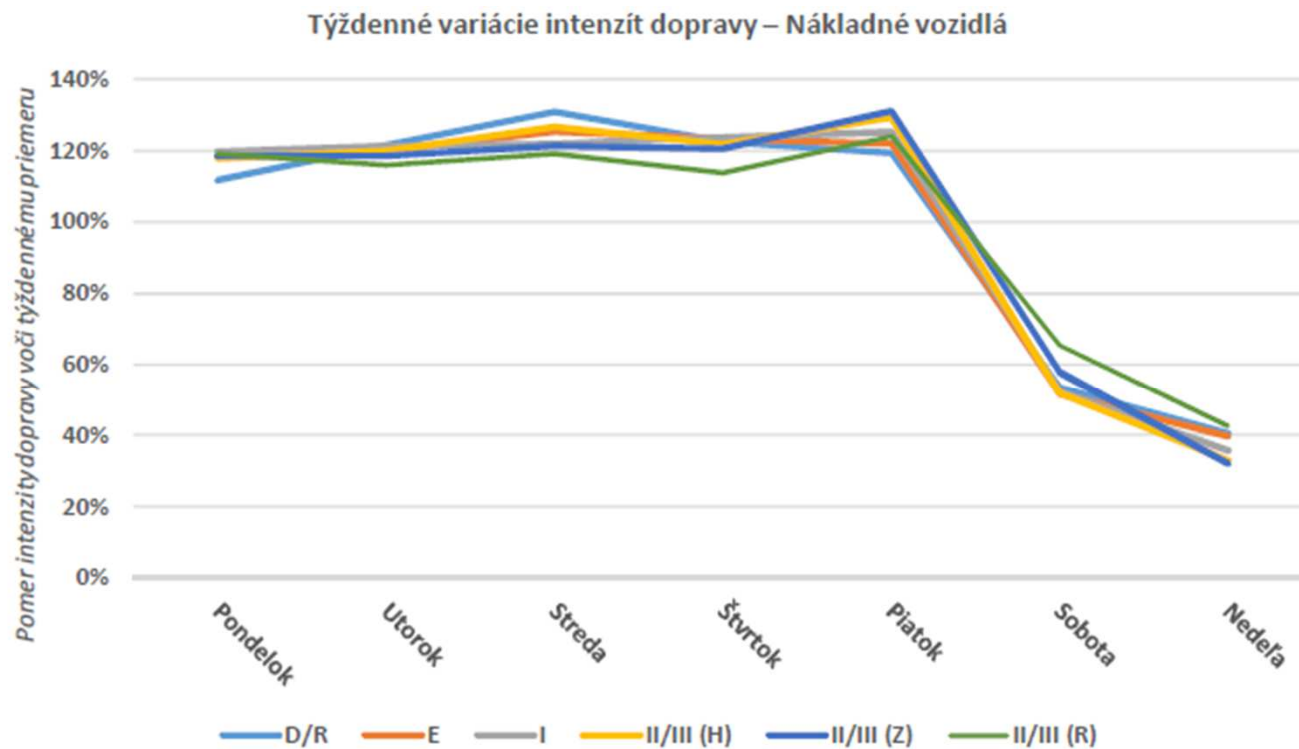
SSC, Aktualizácia variácií intenzít dopravy na cestnej sieti, Záverečná správa, 2020

Variácie intenzít dopravy

SSC, Aktualizácia variácií intenzít dopravy na cestnej sieti, Záverečná správa, 2020

Variácie intenzít dopravy

SSC, Aktualizácia variácií intenzít dopravy na cestnej sieti, Záverečná správa, 2020

Prieskumy v doprave

- primárny - zber údajov rôznymi metódami:
  - dotazníkový prieskum
  - pozorovanie
  - ...
  - focus group
- sekundárny - spracovanie existujúcich údajov (desk research):
  - verejné štatistiky
  - vlastná databáza
  - konzultácie s odborníkmi ...
- prieskum - výber

Dotazníkový prieskum

- Pilotný výskum
  - voľba otázok
  - zostavenie otázok (škálovanie ...)
  - voľba „cieľovej skupiny“
  - realizácia pilotného prieskumu
- Dotazníkový prieskum
  - úprava dotazníka podľa výsledkov pilotného prieskumu
  - stanovenie spôsobu realizácie prieskumu
  - stanovenie času realizácie prieskumu
  - stanovenie minimálnej veľkosti súboru
  - realizácia prieskumu
  - analýza/vyhodnotenie dotazníka
  - využitie výsledkov získaných dotazníkovým prieskumom

Tvorba dotazníka

Základné aspekty.

- stanovenie cieľa
- úvod v dotazníku
- otázky všeobecného charakteru
- otázky súvisiace s cieľom dotazníka

Nie v dotazníku:

- osobné a dôverné otázky
- otázky navádzajúce respondenta na určitú odpoveď
- slová so silným citovým zafarbením - otázky nebývajú zodpovedané správne
- viacnásobné otázky - problém identifikovať ku ktorej časti sú ponúknuté odpovede (Birnerová, Križanová, 2012)

Tvorba dotazníka

Otázky:

- uzatvorené:
  - alternatívne (dichotomické)
  - selektívne
- otvorené

Škály hodnôt odpovedí:

- nominálna
- ordinálna
- intervalová
- pomerová (Řezanková, 2007)

Ako realizovať „výber“ pri prieskumoch v doprave?

Typy výberových súborov

- prostý náhodný výber
- oblastný (stratifikovaný) výber
- skupinový výber
- mechanický výber
- systematický výber (Markechová a kol., 2011)

Prieskum na území kraja, okresu ..

- Základné pravidlá:
  - územná proporcionalita
  - demografická proporcionalita

Veľkosť výberu

- počet štatistických jednotiek vo vybranom súbore
- ovplyvňuje relevantnosť jeho ďalšieho použitia

$$n \geq \frac{p \cdot (100 - p)}{\frac{e^2}{z^2} + \frac{p \cdot (100 - p)}{N}}$$

Veľkosť základného súboru	Veľkosť výberového súboru [počet]	
	e = 5 [%]	e = 1 [%]
10	10	10
50	45	50
80	67	79
100	80	98
200	132	191
500	218	447
1 000	278	807
5 000	357	2 271
10 000	370	2 938
50 000	382	3 841
100 000	383	3 995

(Trnka, 2016)

Realizácia prieskumu

- online:
  - finančne nenáročne
  - rýchle vyhodnotenie
  - problém – proporionalita respondentov
  - malá návratnosť
- osobné dopytovanie:
  - finančne náročné
  - stanovenie času realizácie
  - štatistické spracovanie vyplnených dotazníkov
  - možnosť vysvetlenia otázok
  - vyššia návratnosť
- kombinovane

Vyhodnotenie dotazníka

Štatistická analýza prieskumu:

- Test validity
  - metóda korelácie
  - transformácia slovných odpovedí na numerické
  - vytvorenie korelačnej matice
  - vytvorenie matice T-štatistík

$$T = \frac{|r|}{\sqrt{1-r^2}} * \sqrt{n-2}$$

- zostavenie T-matice – dotazník vyplnený reálnymi respondentmi (Anděl, 2011)

Vyhodnotenie dotazníka

Štatistická analýza prieskumu – testovanie hypotéz:

- 2 typy testov
  - parametrické (premenné merané aspoň na intervalovej škále)
  - neparametrické (premenné merané na ordinálnej alebo nominálnej škále)

Neparametrické testy:

- Wilcoxonov test - porovnávanie dvoch spárovaných skupín alebo komparácia rovnakej skupiny respondentov v dvoch podmienkach (napr. pred a po experimente)
- Mann Whitneyho test – posúdenie dvoch nezávislých vzoriek
- Kolmogorov-Smirnovov test (skúmanie zhody medzi očakávanými a pozorovanými početnosťami – premenná vyjadrená na ordinálnej škále)

Vyhodnotenie dotazníka

Štatistická analýza prieskumu – testovanie hypotéz:

Základný princíp parametrických testov:

- formulácia hypotézy
- voľba testovacieho kritéria
- zostavenie kritického oboru
- výpočet hodnoty testovacieho kritéria
- formulácia záverov testu (Hindls a kol., 2007)

Parametrické testy:

- test hypotézy o priemere základného súboru
- test hypotézy o rozptyle základného súboru
- ANOVA test – vzájomné porovnávanie skupín

Vyhodnotenie dotazníka

Štatistická analýza prieskumu – odhad hodnôt základného súboru:

- odhad priemeru:

$$P\left(\bar{x} - u_{1-\alpha/2;(n-1)} \cdot \frac{s_x}{\sqrt{n-1}} \leq \mu \leq \bar{x} + u_{1-\alpha/2;(n-1)} \cdot \frac{s_x}{\sqrt{n-1}}\right) = 1 - \alpha$$

- odhad rozptylu:

$$\left(\frac{(n-1)s^2}{\chi_{1-\alpha/2}^2} \leq \sigma^2 \leq \frac{(n-1)s^2}{\chi_{\alpha/2}^2}\right)$$

Prezentácia výsledkov prieskumu

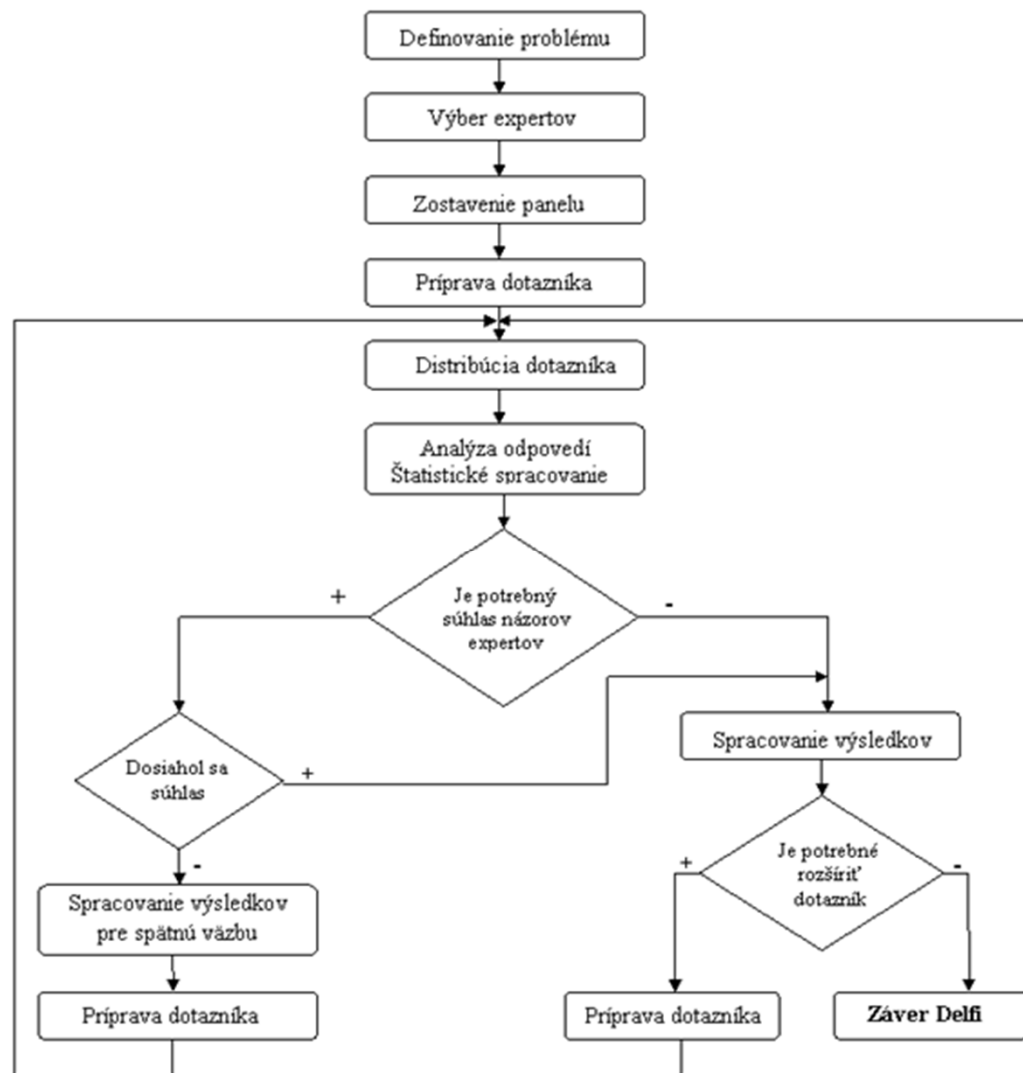
- tabuľkové spracovanie odpovedí
- grafické spracovanie odpovedí
- záverečná správa

Likeš, Machek, 1988

Kvalitatívne metódy

- získanie a využitie expertných odhadov
- dôležité – výber expertov
- relevantné charakteristiky expertov:
  - kompetentnosť
  - kreativita
  - vzťah k riešenému problému
  - konformita
  - analytický prístup a šírka myslenia
  - sebakritika (Lesáková, 2010)

Delfská metóda

Vincúr, 2000

Panel expertov

- na základe syntézy vstupných údajov – odporúčania pre budúce možnosti a potreby súvisiace s analyzovanou dopravnou témou
- zasadnutia expertov (panely) – v stanovených intervaloch
- výber členov panelu:
  - osobné kontakty
  - nositelia záujmu
  - formálny proces
- základné pravidlo – neposkytovanie žiadnych výstupov, kým nie je publikovaná záverečná správa
- výsledok – záverečná správa (UNIDO, 2003)

Panel expertov

Závěrečná správa:

- popis zloženia panelu
- vedecké neistoty, sporné body
- zreteľné rozlíšenie dôkazov a domnienok
- odlíšenie analýzy od politickej voľby
- odkazy na iné relevantné práce
- spôsob dokončenia štúdie
- vyúčtovanie (Potůček a kol., 2006)

Focus Group

- malá skupina účastníkov
- cieľ – preskúmať problém do hĺbky
- realizácia:
  - 8 – 12 účastníkov
  - diskusia formou opytovacích techník
  - „uvoľnená“ atmosféra
  - zaznamenávanie všetkých odpovedí
- všetky získané informácie – záverečná správa

Literatúra

- Anděl J. 2011 Základy matematické statistiky MatfyzPRES – vydavatel'stvo
- Birnerová, E., Križanová, A. 2012 Základy marketingu, 1. vydanie, Vydavateľ'stvo Žilinskej univerzity
- Dolinayová A., Brumerčíková, E. 2021. Štatistické metódy a ich aplikácie v železničnej doprave. EDIS-vydavateľ'ské centrum ZU
- Hindls, R., Hronová, S., Seger, J., Fischer, J. 2007 *Statistika pro ekonomy*. 2007. Professional Publishing Praha. 8. vydanie.
- Lesáková, D., Hanuláková, E., Vokounová, D. 2010. Marketingové analýzy. 3. prepracované vydanie. Danie NETRI, Bratislava
- Likeš, J., Machek, J. 1988. *Matematická statistika*. SNTL - Nakladatel'ství technické literatury. Praha. Druhé vydání. Markechová, D., Stehlíková, B., Tírpáková, A. 2011. Štatistické metódy a ich aplikácie. Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre
- Potůček, M. a kol. 2006. Manuál prognostických metod. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatel'ství
- Řezanková, H. 2007. Analýza dat z dotazníkových šetření, vyd. Professional Publishing, Praha
- SSC, Slovenská správa ciest, Aktualizácia variácií intenzít dopravy na cestnej sieti SR pre účely vyhodnotenia krátkodobých meraní v rámci celoštátneho sčítania dopravy v roku 2021. Záverečná správa, December 2020
- Trnka, A. 2016. Základné štatistické metódy marketingového výskumu. Univerzita sv. Cyrila a Metoda v Trnave, Fakulta masmediálnej komunikácie.
- UNIDO. 2003. Foresight Methodologies. Training Module 2, Vienna
- Vincúr P. 2000. Makroekonomická analýza a prognóza, 1. vyd. Bratislava: Sprint

Ďakujem za Vašu pozornosť!

Anna Dolinayová
Žilinská univerzita v Žiline
Katedra železničnej dopravy
anna.dolinayova@uniza.sk

